

เครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล บทนิพนธ์การพิพิธภัณฑพื้นบ้านโคกกะเทียม

ชื่อสถานที่ _____ พิพิธภัณฑพื้นบ้านโคกกะเทียม

สถานที่ตั้ง _____ ตำบลโคกกะเทียม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

เนื้อหา

บทนิพนธ์การบทรศการพิพิธภัณฑพื้นบ้านโคกกะเทียม

Chapter ๑ จากเชียงขวาง...สู่โคกกะเทียม

ชาวไทพวนบ้านโคกกะเทียม สืบเชื้อสายมาจาก “ชาวพวน” ที่มีถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งแม่น้ำโขงในแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยอพยพมาอาศัยที่บ้านโคกกะเทียม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ สร้างบ้านและวัดชื่อว่า **โคกกะเทียม** ตามชื่อบ้านเมืองเดิมของเชียงขวาง หรืออีกนัยหนึ่งอาจสัมพันธ์กับบริเวณนี้เต็มไปด้วยต้นพลับพลึง ซึ่งคนพวนเรียกว่า “**ต้นกะเทียม**” และมีภูมิประเทศเป็นทีดอน จึงมีชื่อเรียกว่า **บ้านโคกกะเทียม**

Chapter ๒ การแต่งกายไทยพวน

ผู้หญิงชาวไทยพวน ใส่เสื้ออยู่กับบ้านเป็นเสื้อจีบรอบอก แบบคอกระเช้า เวลาไปวัดจะห่มสไบเฉียง หญิงสาวที่ไม่แต่งงานจะนุ่งผ้าซิ่นทอมัดหมี่ที่มีชายต่อตีนที่ซิ่นสวยงาม ถ้าแต่งงานแล้วจะนุ่งซิ่นไม่มีชายซิ่น มีเสื้อคอกลม แขนกระบอก ใส่เป็นเสื้อนอกเวลาไปงานทำบุญและงานพิธี

ผู้ชายชาวไทยพวน นุ่งกางเกงขาก๊วย เสื้อหม้อห้อม ผ้าขาวม้าเคียนเอว สมัยโบราณนุ่งผ้าโจงกระเบน ถ้าไปงานพิธีหรืองานมงคลจะใส่เสื้อขาว เวลาไปทำไร ทำนา จะนุ่งชุดสีดำหรือน้ำตาลที่ย้อมด้วยลูกมะเกลือหรือมะโก

Chapter ๓ การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านชาวไทยพวนโคกกะเทียม มักเล่นในวันสำคัญของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน รื่นเริง เช่น ในวันสงกรานต์ ประเพณีกำฟ้า เป็นต้น

Chapter ๔ เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวไทยพวน

วิถีชีวิตชาวไทยพวน เมื่อก่อนมีอาชีพทำนา มีเครื่องมือ คือ แอก เพือ ไถ ล่อ ใช้กับวัวและควาย เมื่อว่างจากการทำนา ผู้ชายจะสานกระบุง ตะกร้า ทำเครื่องมือหาปลา ผู้หญิงจะทอผ้า

สิ่งของเครื่องใช้ของชาวไทยพวน ประกอบไปด้วย ซ้า เปาะ กระดัง หม้อดิน หม้อน้ำ หาบบุง สุ่ม ช้อง แห่ แฉ่ง ครกตำข้าว เป็นต้น

Chapter ๕ จากหม้อพื้นบ้าน...สู่สถานพยาบาลของรัฐ

ชาวไทยพวนมีหม้อพื้นบ้านที่รักษาโรคต่าง ๆ โดยการเป่า การพ่น การใช้น้ำมันไพร เพื่อรักษาโรคคางทูม งูสวัดหรือไฟลามทุ่ง ตาแดง ฝี โดยใช้น้ำมันไพร มาจนถึง พ.ศ. 2495 มีการก่อตั้งสถานีนานามัยขึ้นหนึ่งตำบลโคกกะเทียม ต่อมา พ.ศ. 2524 ก่อตั้งเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกกะเทียม ผู้คนจึงปรับการการรักษาเป็นแพทย์แผนปัจจุบัน

Chapter ๖ ประเพณีแห่งชีวิต...ประเพณีกำฟ้า

กำ หมายถึง การสักการบูชา (ภาษาพวน) กำฟ้า หมายถึง การสักการบูชาฟ้า เทพยาดา ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวไทยพวนที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ชาวพวนมีอาชีพการเกษตรและทำนา จึงต้องพึ่งพาธรรมชาติ ชาวพวนจึงมีเกรงกลัวและนับถือฟ้าฝนตามธรรมชาติ และสำนึกในบุญคุณของฟ้าที่ให้น้ำฝน เกิดความอุดมสมบูรณ์จึงเกิดประเพณีกำฟ้า คือวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ในวันกำฟ้าทุกคนจะหยุดทำงาน เข้าวัดทำบุญถวายข้าวจี ข้าวหลาม ทำพิธีสู่ขวัญ

ข้าว มีการละเล่นพื้นบ้านตอนค่ำ นำอาหารมาแบ่งปันร่วมกันกินพาข้าวแลง และมีการแสดงรื่นเริง เช่น หมอลำพวน เป็นต้น

Chapter ๗ ประเพณีแห่งชีวิต...ประเพณีสู่ขวัญ

การสู่ขวัญ คือ การเรียกขวัญ เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับผู้ที่รับการสู่ขวัญ หมอสู่ขวัญ คือ ปรมาจารย์ที่จดจำคำกลอนสู่ขวัญจากโบราณกาล เพื่อทำการสู่ขวัญให้กับบุคคลอื่น การสู่ขวัญมีหลายลักษณะ เช่น สู่ขวัญนาค สู่ขวัญแต่งงาน สู่ขวัญเด็กเกิดใหม่ สู่ขวัญข้าว เป็นต้น เครื่องสู่ขวัญจะมีพานบายศรี แยกตามลักษณะการสู่ขวัญ ส่วนมากจะเป็นบายศรีปากชาม มีด้ายผูกข้อมือ เหล้าขาว และที่ขาดไม่ได้ คือ เงินฮ้อยเงินฮ้าง ซึ่งถือเป็นของมีค่าจะทำให้มีงมีศรีสุข

Chapter ๘ ภาษาพวน

ชาวไทยพวน จะพูดภาษาพวนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีลักษณะคล้ายภาษาลาว แต่จะมีสำเนียงและความหมายบางคำแตกต่างจากภาษาลาว เช่น เสียงสระโอ สระโ อ ในภาษาไทยจะออกเสียงเป็น สระเออ เช่น หัวใจ - หัวเจอ, ไปไหน - ไปกะเลอ เป็นต้น

chapter ๙ โรงเรียนบ้านโคกกะเทียม

โรงเรียนบ้านโคกกะเทียม (ราษฎร์ดำริบำรุง) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เริ่มก็ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ เปิดเป็นโรงเรียนประชาบาลที่วัดโคกกะเทียม โดยใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่เรียน โดยมีนายเลี้ยง น้อยพันธ์ เป็นครูใหญ่ ต่อมาย้ายมาสร้างอาคารเรียนหลังแรก ณ โรงเรียนในปัจจุบัน เปิดทำการเรียนการสอนเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ มีพื้นที่ทั้งหมด ๘ ไร่ ๒ งาน ๕๕ ตารางวา

Chapter ๑๐ ศาลเจ้าพ่อสมศรี

เมื่อได้ตั้งหมู่บ้านไทยพวนแล้ว จึงมีการสร้างศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ ศาลปู่ ศาลตา ไว้ทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือของหมู่บ้าน และทำพิธีอัญเชิญวิญญาณของผีบรรพบุรุษซึ่งเป็นที่เคารพมาสถิต ณ ศาลเจ้าพ่อสมศรี สร้างขึ้นเมื่อ ๒๔๗๘ เพื่อเป็นที่สักการะและที่พึ่งทางใจของชาวไทยพวนบ้านโคกกะเทียม จะมีการเซ่นไหว้ปีละ ๒ ครั้ง คือ วันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ และวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๒

Chapter ๑๑ ศูนย์กลางแห่งศรัทธา...วัดโคกกะเทียม

วัดโคกกะเทียม ตั้งอยู่เลขที่ ๘๒ หมู่ ๓ ตำบลโคกกะเทียม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นวัดราษฎร์ สังกัดมหานิกาย มีเนื้อที่ ๒๒ ไร่เศษ

ประวัติการสร้างวัด เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ ชาวไทยพวนอพยพมาจากตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยการนำของพระภิกษุได้มาตั้งบ้านเรือนที่บริเวณวัดและบ้านโคกกะเทียม ต่อมาได้สร้างอุโบสถหลังแรก สันนิษฐานว่าประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๒ (ร่วมสมัยกับอุโบสถ วัดถนนแค) และพร้อมกับเจดีย์ (ธาตุ) สำหรับบรรจุกระดูกหรืออัฐิของเจ้าอาวาสองค์แรก

Chapter ๑๒ เส้นทางสู่โคกกะเทียม...รถไฟ

สถานีรถไฟโคกกะเทียม มีระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ๑๔๔ กิโลเมตร จากการเปิดเส้นทางรถไฟในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๓๙ (วันสถาปนากิจการรถไฟ) สำหรับสถานีรถไฟโคกกะเทียมในอดีตใช้เป็นสถานีรถไฟสำคัญในการขนส่งยุทธโปกรณ์ของทหาร เนื่องจากอยู่ใกล้ (ศูนย์การทหารปืนใหญ่) และยังเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญของชาวบ้านโคกกะเทียมในการเดินทางไปยังตัวเมืองลพบุรี - โคกกะเทียม

Chapter ๑๓ หมอลำพวน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษชาวพวน เป็นการขับร้องที่มีแคนเป็นดนตรีประกอบตามท่วงทำนองและลีลาภาษาพวน ทำนองเพลงครวญ ออดอ้อน นุ่มนวล และอ่อนหวาน ร้องตอบโต้ระหว่างชายหญิง

การแสดงจะเริ่มขึ้นพร้อมกันทั้งคนลำและเสียงแคน คนลำจะไม่แสดงท่าทางประกอบ เพราะทำนองพวนไม่กระชับหรือเร่งเร้าเหมือนหมอลำอีสาน ต้นกำเนิดของหมอลำพวนน่าจะเกิดจากการละเล่นของเด็ก คำผญา และคำแห่ นำมาผสมผสานกับท่วงทำนอง

ชาวไทยพวนภูมิใจในความเรียบง่าย อบอุ่นไปด้วยเสียงลำเสียงแคนคลอคู่กันอย่างไม่ขาดสาย เป็นสายใยที่บ่งบอกความเป็นมาของบรรพชนชาวพวนให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบสานและภาคภูมิใจ
Chapter ๑๔ อาหารพื้นบ้าน

อาหารพื้นบ้านไทยพวน เป็นอาหารที่ประกอบจากพืช ผัก ปลา ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น อาหารที่มีประจำทุกครัวเรือนคือ ปลาจ๋า เมื่อมีงานบุญนิยมทำขนมจิ้นและข้าวหลาม

มีการถนอมอาหาร ได้แก่ ปลาจ๋า ปลาส้ม หมูส้ม อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ หมกหน่อไม้ หมกเมาะ หลามมะเขือ แกงจืด ปลาจ๋าสับ แจ่วหน่อไม้จัน ขนมแหบปลาดี ข้าวจี๋ ขนมตาคระทะ ข้าวต้มมัด ข้าวหลาม เป็นต้น

รูปภาพประกอบ

